

**Międzynarodowa konferencja naukowa *Doświadczenie
codzienności w języku i w literaturze czeskiej*, Racibórz
3–4.09.2013 r.**

W dniach 3–4 września 2013 r. polscy i zagraniczni bohemiści spotkali się już po raz siódmy w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Raciborzu na międzynarodowej konferencji naukowej w ramach spotkań badawczych z cyklu „Język i literatura czeska a ...”, organizowanych od 2001 r. W tym roku tematem konferencji było *Doświadczenie codzienności w języku i w literaturze czeskiej*. Została ona zorganizowana przez Zakład Filologii Słowiańskiej PWSZ w Raciborzu oraz Zakład Języków i Literatur Zachodniosłowiańskich Instytutu Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Patronat honorowy nad konferencją objął Jan Sechter, Ambasador Republiki Czeskiej w Warszawie. Uroczystego otwarcia konferencji dokonał Rektor PWSZ w Raciborzu prof. dr hab. Michał Szepelawy, który witając serdecznie międzynarodowe grono uczestników, życzył wszystkim udanych i owocnych obrad. W imieniu Organizatorów powitał gości także kierownik Zakładu Filologii Słowiańskiej prof. dr hab. Mieczysław Bałowski.

W zamierzeniu Organizatorów temat konferencji odwoływał się do humanistycznego aspektu szeroko rozumianych kontaktów codziennych, szczególnie zaś spojrzenia kognitywistycznego, reprezentującego holistyczne ujęcie przeżyć dnia codziennego. Zgodnie więc z założeniem, że człowiek jest zanurzony w świecie i świat ten tworzy, staje się nie tylko podmiotem poznania, ale również podmiotem doświadczenia. Dlatego też Organizatorzy poddali pod refleksję naukowcom z kraju i zagranicy z jednej strony odbicie w języku i literaturze czeskiej doświadczeń życia codziennego jednostki, a z drugiej socjalizację literatury i języka jako kodu porozumiewania się.

W trakcie dwudniowej konferencji wystąpiło czterdziestu czterech referentów z wielu czołowych ośrodków bohemistycznych w Polsce (Uniwersytet im. A. Mickiewicza, Uniwersytet Opolski, Uniwersytet Jagielloński, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Raciborzu oraz Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej) i w Czechach (Czeska Akademia Nauk, Uniwersytet Karola w Pradze, Uniwersytet Masaryka w Brnie, Uniwersytet Ostrawski, Uniwersytet Palackiego w Olomouci, Uniwersytet w Pardubicach, Uniwersytet Południowoczeski w Czeskich Budziejowicach, Uniwersytet J. E. Purkyniego w Usti nad Labą, Uniwersytet Hradec Králové, Uniwersytet Zachodnioczeski w Pilźnie).

Znaczna ilość referatów wygłoszonych na raciborskiej konferencji świadczy o dużym zainteresowaniu, jakie wzbudził temat spotkania. Wystąpienia dotyczyły zarówno zagadnień językoznawczych (18 referatów), jak i literaturoznawczych (26 referatów) i przedstawiały szerokie ujęcie tematu. W pierwszym dniu konferencję rozpoczęły obrady plenarne, podczas których uczestnicy wysłuchali dwu wystąpień: Viktor Viktora skupił się na diachronicznym spojrzeniu na zagadnienie codzienności w naukach humanistycznych, prezentując referat *Každodennost středověkého (humanistického) vzdělance*, natomiast Jana Hoffmannová zajęła się językiem codziennej komunikacji i przedstawiła referat *Implicitnost a stereotypizace v každodenní mluvené komunikaci*.

Dalsze obrady pierwszego i drugiego dnia konferencji obejmowały prezentację wystąpień w poszczególnych językoznawczych i literaturoznawczych sekcjach tematycznych. W pierwszej sekcji językoznawczej, dotyczącej doświadczenia codzienności zapisanego w tekstach dawnych, przedstawiono referaty odnoszące się do zagadnień czeszczyzny okresu husyckiego – Alena M. Černá *Strasti každodenního života ve stínu husitských válek (na materiále Starých letopisů českých)*, języka religijnego okresu baroku – Helena Chýlová *Všednost a každodennost v českých barokních kázáních* oraz czeskich przekładów siedemnastowiecznych zbiorów modlitw Martina von Cochem – Šárka Havlová *Nebekliče Martina z Kochemu coby průvodci každodennosti raněnovověké ženy*. Kontynuacją powyższej problematyki były obrady w kolejnej sekcji, dotyczącej doświadczenia codzienności zapisanego w tekstach kultury. Prelegenci w zaprezentowanych tutaj referatach oma-

wiali zagadnienia z zakresu onomastyki, przedstawiając analizę leksykalno-semantyczną nazw ulic czeskich miast: Mieczysław Bałowski *Codziennosc zapisana w nazwach ulic Ostravy* i Renata Bura *Nazewnictwo miejskie Brna – klasyfikacja semantyczna nazw ulic*, oraz rozważania mieszczące się w nurcie lingwistyczno-kulturowym i dotyczące inskrypcji nagrobnej jako swoistego tekstu kultury: Grażyna Bałowska *Zapis codzienności w inskrypcji nagrobnej na cmentarzu w Zelowie*.

Kolejna sekcja obejmowała wystąpienia na temat różnych przejawów doświadczenia codzienności we współczesnym języku. Zaprezentowane zostały tu między innymi kwestie współczesnej czeskiej frazeologii, których dotyczyły referaty w ujęciu porównawczym czesko-polskim wygłoszone przez dwoje prelegentów: Jitkę Lukášovą – *Frazémy s komponentem běžný, všední a obvyklý v češtině a polštině* oraz Lubomíra Hampla, który w wystąpieniu *Výskyt biblických frazeologizmů s ptacími názvoslovím v češtině a polštině* zajął się czeskimi jednostkami frazeologicznymi pochodzenia biblijnego zawierającymi zoosemantyzmy. W dalszym ciągu obrad Ivana Kolářová w referacie pt. *Odras každodenního vztahu člověka k živočichům v tvoření sloves od jejich názvů* przedstawiła problematykę słotwórstwa czeskich czasowników motywowanych nazwami zwierząt, natomiast Elžbieta Szczepańska w wystąpieniu *Wpływ »codziennosci« na slang młodzieżowy (czeski i polski)* analizowała, w ujęciu porównawczym, język współczesnej czeskiej i polskiej młodzieży. Diana Svobodová w swoim tekście *Jazykové, psychologické a historicko-kulturní vlivy na adaptaci cizích slov* zaprezentowała wpływ różnorodnych czynników na przyswajanie wyrazów obcego pochodzenia we współczesnej czeszczyźnie. Ostatni referat w tej sekcji dotyczył współczesnego czeskiego imiennictwa i został wygłoszony przez Agatę Ostrowską-Knapik (*Dnešní dětská jména*).

Dalsze wystąpienia odnosiły się do odbicia doświadczenia codzienności w różnych typach komunikacji. Jiří Zeman poświęcił swój referat problematyce zakłóceń w języku codziennej komunikacji (*Odras jazykových problémů v každodenní komunikaci*). Natomiast procesem komunikacji w nauczaniu czeszczyzny jako języka obcego zajęła się Darina Hradilová – *Nároky každodenní komunikace v kontextu popisu referenční úrovně A1 podle Společného evropského referenčního rámce* oraz Lenka Pexová – *Jak studenti češtiny pro cizince v zahraničí rozumí běžné mluvě na českém území?* W ostatniej sekcji językoznawczej wystąpiły prelegentki, które w swoich referatach zajęły się codziennością w języku mass mediów XXI wieku: Marie Čechová – *Posuny v řeči mediálních moderátorů* oraz Jindřiška Svobodová – *Komunikační strategie na facebookových profilech prezidentských kandidátů*.

Referaty z zakresu literaturoznawstwa zostały także wygłoszone w sekcjach tematycznych. Pierwsza z nich obejmowała liczne wystąpienia prezentujące problematykę doświadczania codzienności jako obrazu przebiegu życia jednostki w twórczości dziewiętnasto- i dwudziestowiecznych czeskich pisarzy. Svatava Urbanová przedstawiła fenomenologiczny aspekt opowiadań Marii Vosikovej (*Fiktivní svět životních zkušeností v povídkách Marie Vosikové aneb Malá lekce z fenomenologické ontologie*), Monika Vondráčková zaprezentowała Karolinę Světlą jako czytelniczkę literatury (*Literatura jako prožívání každodennosti – čtenářka Karolína Světlá*), Martin Šíp zaś poświęcił swoją uwagę przedstawicielowi dwudziestowiecznej czeskiej prozy historycznej (*K problému každodennosti v historických prózách Karla Michala*). Dwie następne referentki zajęły się odbiciem codzienności w prozie Milady Součkové: Barbora Poslušná – *Svědectví Milady Součkové – plané naděje denních aktualit* oraz Linda Wiedermannová – *Každodennost v prózách Milady Součkové*. Kolejny referat, który dotyczył odbicia przeżyć codziennych w sytuacji granicznej II wojny światowej, wygłosiła Ingrid Chytilová (*Prožívání každodennosti v prostoru ghetta a koncentračních táborů v díle Arnošta Lustiga*). W dwu pozostałych wystąpieniach w tej sekcji zaprezentowane zostały wybrane utwory Milana Kundery. Joana Maksym-Benczew w referacie pt. *Doświadczenie poety, rewolucjonisty, mężczyzny – kunderowskiego bohatera z powieści »Žít je tam, kde je«* przedstawiła kreację głównego bohatera powieściowego, natomiast Joanna Kościukiewicz zajęła się koncepcją tożsamości w twórczości pisarza (*Tožsamość w wybranych utworach Milana Kundery*).

Kolejna sekcja literaturoznawcza obejmowała teksty prezentujące doświadczanie codzienności jako koncepcję zadań życiowych. Jana Vraňová w swoim referacie pt. *»Poznámky k tomu, co hledáme«* – *Sofie Podlipská v kontextu myšlení fin de siècle* odniosła się do twórczości dziewiętnastowiecznej pisarki, natomiast pozostali prelegenci zajęli się różnymi aspektami czeskiej literatury dwudziestowiecznej. Michala Brodská zaprezentowała koncepcję codzienności w ciekawej przedwojennej powieści – *»...žít jen tak, jak se má...«: Koncept každodennosti v antiutopickém románu »Převychování«*, Karel Komárek zaś zajął się twórczością Jaroslava Durycha – *Sacrum et profanum v díle Jaroslava Durycha*. Dobrava Moldánová powieściła swoje wystąpienie – *Konstrukce každodennosti v české budovatelské próze na počátku 50. let 20. století* – czeskiej prozie realizmu socjalistycznego, natomiast Vladimír Novotný przedstawił wyjątkowy tekst Jana Vladislava dokumentujący codzienność drugiej połowy lat 70-tych i początku osiemdziesiątych XX w. – *Estetika každodennosti v denících Jana Vladislava*. Twórczością prozatorską Jiřego Šotoly zajął się w swoim wystąpieniu Jakub Kleín (*Každodennost v próze Jiřiho Šotoly*) a Daniela Bystřická zwróciła uwagę na aspekt autobiograficzny we współczesnym powieściopisarstwie (*Autobiografický román, nebo sebere-*

flexivní postmoderní hříčka? Recepce Vaculíkova »Českého snáře« ve společenských souvislostech). Na tle wystąpień dotyczących czeskiej twórczości prozatorskiej ciekawie prezentował się w tej sekcji referat Libora Martinka omawiający odbicie codzienności w poezji (*Všednodennost v poezii Dušana Cveka*).

Pozostałe referaty z zakresu literaturoznawstwa zostały wygłoszone w sekcji rozpatrującej doświadczenie codzienności jako motyw literacki. Przedmiotem wystąpienia Tomáša Hrabca pt. *Analýza archetypálních motivů v rané tvorbě Michala Ajvaze* była codzienność bohatera zagubionego w miejskim środowisku i uciekającego w świat tajemniczych mitów i magicznych wizji oraz symboli. Aleksandra Paják rozważała różnice w spojrzeniu na codzienność XIX i XXI w. w historyczno-przygodowo-kryminalnej *fantasy* Františka Novotného (*Zderzenie codzienności XIX i XXI wieku w powieści »Prsten od vévodkyně« Františka Novotného*). Natomiast Tereza Dědinová w referacie zatytułowanym *Fenomén staré a nové řeči v díle Jáchyma Topola* zrekonstruowała zmiany czasu i przestrzeni na podstawie poświadczonych w powieści *Sestra* zmian językowych, jakie dokonały się w czeszczyźnie po aksamitnej rewolucji w 1989 r. Natalia Palich w swoim wystąpieniu *Poetika doświadczenia przestrzeni według Lubomíra Martinka* skupiła się głównie na prozatorskiej i eseistycznej twórczości pisarza, prezentując sposób doświadczania przestrzeni przez podmiot nomadyczny. W centrum zainteresowania tekstu *Zobrazování každodennosti v prózách Jakuba Arbesa* Adama Krupički znalazły się przede wszystkim powieści o tematyce społecznej wybitnego czeskiego pisarza, twórcy romanetta.

W kolejnych referatach tej sekcji prelegenci rozpatrywali zagadnienie codzienności w czeskiej poezji. Václav Jindráček poświęcił swoje wystąpienie relacji czasu i ponadczasowości w wierszach Karla Jaromíra Erbena – *Několik poznámek k časovým aspektům Erbenovy poezie*, Martin Tichý zajął się tendencją ponownego odwoływania się czeskich poetów końca drugiej dekady XX w. do elementów dnia codziennego oraz reakcją krytyki literackiej na to zjawisko – *Všední skutečnost v poezii a kritika v roce 1918*, natomiast Bohuslav Hoffmann przedstawił sposób prezentacji przeżywania codzienności przez niektórych poetów, np. F. Gellnera, J. Kolářa, J. Kainara oraz wybranych twórców współczesnych – *»Nemytá a nečesaná slova z ulice« jako poslové každodennosti v české poezii*. Roman Polách zaś zaprezentował młode pokolenie czeskich poetów oraz wskazał środki, jakimi posługują się oni w oddaniu w swej twórczości tego, co codzienne także w zestawieniu z ponadczasowym – *Napětí každodennosti a nadčasovosti v »nové« angažované poezii 21. století*.

Uczestnicy konferencji przedstawili w swych wystąpieniach szerokie ujęcie tematu zaproponowanego przez Organizatorów oraz różnorodną metodologię przeprowadzonych badań. Istotny jest tu fakt, że większość referatów prezentowała także so-

lidną analizę materiałową, uwzględniając niejednokrotnie podejście komparatywne czesko-polskie. Dzięki temu możliwe było przekrojowe uchwycenie przejawów codzienności w języku i literaturze czeskiej na osi czasowej (ujęcie diachroniczne i synchroniczne) oraz zaprezentowanie przeglądu istotnych dla współczesnej bohemistyki zagadnień i problemów językoznawczych i literaturoznawczych. Czeszczyzna została opisana w różnych sferach komunikacji: język komunikacji codziennej, slang, język zawodowy. Zwrócono także uwagę na specyfikę komunikacji językowej w procesie nauczania czesczczyzny jako języka obcego. Analizowano przejawy codzienności i ich wpływ na mowę dorosłych, młodzieży i dzieci, rodzimych użytkowników języka oraz osób uczących się czesczczyzny. Literatura czeska została zaprezentowana na szerokim tle interdyscyplinarnym dzięki bogactwu odwołań do różnych dziedzin nauki, m.in. do filozofii, etyki, antropologii, socjologii, estetyki, semiotyki. Zwracano uwagę na zjawiska centralne i peryferyjne, na cechy stylowe i kreację bohatera, prezentowano postawy człowieka wobec społeczeństwa, które go determinuje, oraz człowieka wobec doświadczania codzienności.

Różnorodność tematyczna i metodologiczna, zróżnicowane podejście do prezentowanej problematyki otwarło przestrzeń do żywej, rzeczowej dyskusji, która miała miejsce po każdym bloku tematycznym w poszczególnych sekcjach, ale także w kulisach. Konferencja była więc nie tylko doskonałą płaszczyzną wymiany interesujących poglądów, ale także inspiracją do dalszych badań i dociekań naukowych dla czeskich i polskich bohemistów.

Grażyna Balowska, Opole